

ACCIÓ

DEL CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS
DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA
(ENTITAT OBRERA)

Barcelona, desembre de 1.992

EDITORIAL

ACCIÓ

DEL CENTRE AUTONOMISTA
DE DEPENDENTS DEL COMERÇ
I DE LA INDUSTRIA

C/. Sant Antoni M. Claret 357
Tel. 408 26 63
08007 BARCELONA

SUMARI:

Joan Creixell
Joan Josep Isern
Marc-Aureli Vila
Josep M. Ainaud de Lasarte
Marta Mata
Lluís Duran
Estanislau Torres
Pilar Rahola
Joan Perucho
L. Urpinell i Joan
Pere Vinyals i Sansa
Salvador Jordà i Alàrio
Francesc Candel
Josep M. Roig i Pedrós
Jordi Pou i Vidal
Lina Casanovas

El balanç dels darrers dotze mesos ha estat com una glopada d'aire fresc que ens ha aixecat la moral. Per primera vegada des del restabliment de l'existència oficial del CADCI ens sentim optimistes pel que fa al futur del Centre. Vegem per què.

Si bé es cert que vam començar l'any amb inseguretat a causa de la sentència que al fi de l'any 1991 van dictar desestimant la nostra demanda, no per això ens vam acovardir ni vam plegar veles sinó que va ser com un estimulants, i de seguida vam adoptar les mesures adients per oposar-nos a una decisió tan arbitrària.

Per això a més de recórrer aquella injusta sentència, vam decidir oferir al poble de Catalunya una petita mostra del que el CADCI fou capaç de fer durant els períodes en què tingué llibertat d'acció.

Amb el recolzament que hem trobat en les primeres autoritats polítiques i culturals del país ens ha estat possible organitzar una digna exposició retrospectiva del CADCI, de la seva època de plenitud i de la seva obra. Malgrat no tenir a l'abast la major part del nostre arxiu documental, que encara es troba segregat en unes dependències del Govern Central a Salamanca, la mostra ha estat molt digna, i confiem resulti entenedora, tant pels que no han perdut el fil continu de la història, com per aquells que, degut primer a la repressió exercida per les forces d'ocupació, i després, tal vegada, a deixadesa o manca de voluntat, han empobrit el seu esperit al no preocupar-se de saber moltes coses que han marcat de manera indeleble el tarannà del nostre poble. I és que la història, que tot poble conscient ha de conèixer, tant si parla d'accions que són un orgull nacional com si són fets dolorosos o vergonyosos, a Catalunya ha estat tergiversada i interrompuda per un llarg parèntesi, durant el qual ens han parlat de coses que no tenien res a veure amb la nostra terra.

Confiem que, tal com és el nostre desig, la mostra documental del Palau Moja al fer norant anys de la fundació del CADCI sigui una fita que marqui la represa de les nostres activitats normals.

Als nostres polítics d'avui els recordem que el CADCI fou principalment una entitat d'expansió cultural, i que la cohesió nacional d'un país només és possible a través de la cultura.

El nostre agraïment a tots aquells que han contribuït a que poguem fer un altre pas ver l'objectiu irrenunciable, que no és altre que aconseguir se'ns retorni el nostre patrimoni.

La Junta Directiva

FEDERALISME A LA CATALANA I A L'ESPANYOLA: L'experiència històrica

per Joan Creixell

L'origen del mot federalisme és descrit així pel Diccionari Coromines: "del llatí **foederatio-onis**, unió, aliança, lliga, derivat de **foedus-foederis**, tractat, pacte, aliança (per mitjà de **foederare**, unir mitjançant una aliança)".

D'entrada tenim, doncs, que tots els referents tenen un contingut de lliure voluntat. Ara bé, hi ha un mot -unió- que sovint es presta a males interpretacions del tot interessades: en el seu lloc s'usa el d'unitat. En aquest sentit, hi ha qui parla de la unitat europea, en lloc del correcte unió europea. Unió és una cosa molt diferent d'unitat. Els catalans, per exemple, parlem de la unió de Catalunya amb Aragó durant l'Edat Mitjana, i tots sabem que ni els catalans vam imposar les nostres lleis o la nostra llengua als aragonesos, ni ells tampoc ho van fer als catalans.

Pels catalans, unió té les seves connotacions molt característiques i concretes, associades al respecte mutu, la tolerància i la convivència en llibertat. En canvi, el mot unitat és tota una altra cosa, ja que políticament l'associem d'immediat amb l'expressió "unidad de España", que tots sabem el què vol dir i significa pels catalans. Si unió és la suma de diferents o d'iguals conservant cadascú la seva especificitat ("**acció d'unir o d'unir-se**", diu el Diccionari Fabra), unitat, en canvi, segons el mateix Fabra, és "qualitat d'allò que constitueix un tot no divisible en parts" (subratllat meu), que és molt i molt diferent.

El federalisme polític

El federalisme té a veure pels catalans, com ja hem dit al començament, amb unió i no pas amb unitat.

Francesc Pi i Maragall, el principal teòric d'aquest sistema a l'Estat espanyol, definia així el 1882 -és a dir, després del fracàs de la Primera República Espanyola, que havia de ser Federal- el mot pacte: "quan es reorganitzi Espanya (o sigui l'estat espanyol) segons el nostre sistema, el pacte, per exemple, serà l'espontani i solemne consentiment de les nostres regions o províncies (ara en diríem nacions o fins i tot nacionalitat) a confederar-se per a tots els fins comuns sota les condicions estipulades i escrites en una Constitució federal. Com que on no hi ha llibertat, no hi ha consentiment, sobra en la definició la paraula "espontani"; la poso per tal que mai no s'oblidi que el pacte federal exclou tota idea de coacció i de violència". I afegia "fora del pacte es pot ser descentralitzador, no federal". Amb aquesta visió del que significa federalisme, producte d'una mentalitat catalana, entenem perfectament que la reivindicació federalista sorgís a Catalunya el segle passat, i que fos al nostre país on arrelés més dins el marc de l'estat espanyol. Al respecte cal afegir que l'ideal federalista va ser una de les formulacions no unitàries d'estructuració de l'Estat espanyol nascudes, com deïem, el segle passat a Catalunya. No va ser l'única.

El Projecte de Constitució Federalista (1873)

Abans de res hem de posar l'accent en el fet que parlarem d'un projecte, és a dir d'un text que mai no es va arribar a aplicar.

L'onze de febrer de 1873 fou proclamada la República. El 7 de juny, les Corts Constituents van acordar que fos federal. El 17 de juliol fou presentat el Projecte de Constitució Federal de la República Espanyola.

El Projecte comença així: "La Comisión Constitucional ha terminado sus tareas y tiene la honra de presentar al Congreso el Proyecto de Pacto federal sobre el que debe descansar, en su concepto, la República Española". Ara bé, tal com es veu en l'articulat, aquest pacto federal no es feia a partir d'uns Estats sobirans que cedien poder al Govern Federal, sinó que és el mateix Projecte el que dividia l'Estat espanyol (la "Nación española") en diversos Estats, que poc o molt coincideixen amb l'actual divisió en "comunidades autónomas". I el que és pitjor, ja per endavant forçava aquests futurs Estats, abans que existissin, a cedir al Govern de la Federació tot un seguit de facultats.

Era una Federació o, més ben dit, un intent de Federació vertical de dalt a baix, i no pas de baix a dalt; era una concessió del Poder central i no pas un pacte entre Estats sobirans i iguals, com hauria de ser, i més en un Estat multinacional.

En la Introducció del Projecte es pot llegir: "Se necesitaba vivamente satisfacer tres exigencias en esta Constitución: (...) la de indicar una división territorial que, derivada de nuestros recuerdos históricos y de nuestras diferencias, asegurase una sólida Federación, y con ella "la unidad nacional" (subratllat nostre). J.A. González Casanova ha dit que aquest Projecte Federal, fet per Castelar, "posà fi a les esperances del federalisme català".

La proclamació de Macià (1931)

El 14 d'abril de 1931, Francesc Macià, líder de la nounada Esquerra Republicana de Catalunya i de l'Organització Nacional Estat Català, proclamà pel seu compte la República Catalana. Hi llegim: en nom del poble de Catalunya proclamo l'Estat Català, sota el règim d'una República Catalana, que lliurement i amb tota cordialitat anhela i demana als altres pobles germans d'Espanya llur col·laboració en la creació d'una Confederació de Pobles Ibèrics".

Aquesta primera proclamació fou feta abans que a Madrid s'hagués proclamat la República Espanyola. Hi trobem l'expressió més clara i contundent del Federalisme a la catalana: de baix a dalt, en horitzontal i amb sentit sobirà per a pactar després d'igual a igual. Primer es proclama l'Estat Català independent, i a partir d'aquí es vol anar a una Confederació Ibèrica.

Un cop proclamada la República Espanyola a Madrid, Macià feu una segona proclamació: "interpretant el sentiment i els anhels del poble que ens acaba de donar el seu sufragi (en les eleccions municipals), proclamo la República Catalana com a Estat integrant de la Federació Ibèrica".

Les circumstàncies havien canviat. Tot i això, en aquest segon text tornem a trobar aquell esperit federalista català de què hem parlat: primer la República Catalana, Estat que ha de formar part de la Federació Ibèrica d'Estats sobirans. Malgrat que aquesta Federació Ibèrica no existia, Macià insistí en la qüestió com a projecte de futur. Es per això que hi afegia: "esperant que el poble espanyol i el català expressin quina és en aquests moments llur voluntat", es a dir confiant en les promeses federalistes del Govern Provisional de la República Espanyola. Però a Madrid, aquesta continuada proclamació de sobirania fou molt mal acollida: de fet coexistien una República Catalana i una República Espanyola. Tres dies després, una comissió del Govern Provisional republicà de Madrid forçava Macià a renunciar a la República Catalana i a acceptar el canvi de nom pel de Generalitat de Catalunya. Era molt més que un canvi de nom: es passava de la sobirania a sotmetre's a un altre poder: el de la República espanyola. Així, llegim que "se ha reconocido por todos los reunidos la conveniencia de adelantar la elaboración del Estatuto de Cataluña" per una ponència catalana i que un cop "aprobado por la Asamblea de Ayuntamientos catalanes, será presentado como Ponencia del Gobierno Provisional de la República y como solemne manifestación de la voluntad del pueblo de Cataluña a la resolución de las Cortes Constituyentes". Aquesta era la darrera instància que decidiria sobre el futur Estatut d'autonomia i no pas el poble català lliure i sobirà.

La proclamació de Companys (1934)

En l'Avantprojecte de Constitució de la República espanyola de 1931 es deia: "Las provincias han adquirido, en el curso de un siglo, personalidad y relieve que nadie puede desconocer, y en la mayor parte del territorio nacional nadie protesta contra esa organización ni reclama otra. Hubiera sido, pues, arbitrario, trazar sobre el papel una República Federal que, por lo visto, no apetece a la generalidad del pueblo a quien había de serle impuesta. Mas, con igual claridad, en otras regiones españolas han surgido o apuntan anhelos de inventar un federalismo uniforme y teórico; facilitar la formación de entidades que, para alcanzar una autonomía mayor o menor, habrán de encontrar como arranque su propio deseo"

No ens ha d'estrenyar que la Constitució republicana de 1931, en el seu article primer digués: "La República constituye un Estado integral compatible con la autonomía de los Municipios y de las Regiones". Qualsevol referència a un possible federalisme ha desaparegut.

El 6 d'octubre de 1934, el President de la Generalitat, Lluís Companys, feia pública una altra proclama que també ha esdevingut famosa: "en aqueta hora solemne, en nom del poble i del Parlament, el Govern que presideixo assumeix totes les facultats del poder a Catalunya; proclama l'Estat Català de la República Federal Espanyola, i en restablir i fortificar la relació amb els dirigents de la protesta general contra el feixisme (un nou govern radical amb col·laboració de la diriem feixistitzat CEDA), els invita a establir a Catalunya el Govern Provisional de la República, que trobarà en el nostre poble català el més generós impuls de fraternitat en el comú anhel d'edificar una República Federal lliure i magnífica"

Cal remarcar que, un altre cop, aquest intent federalista: primer, tornava a sorgir de Catalunya; segon, es fa a la catalana: primer assumir tot el poder i com a Estat Català formar part de la desitjada República Federal espanyola.

Tots sabem prou bé com es va acabar aquest intent.

Final

Hi ha una expressió en el text del President Companys que cal remarcar: quan diu "comú anhel" d'edificar una República Federal". Aquest comú anhel potser existia quan la Primera República de 1873, encara que amb enfocaments diferents com hem vist, però difícilment durant la Segona República, doncs ja ha quedat clar que la fita federalista només existia viva "en algunas regiones españolas. I ja no " diguem en l'actual Constitució espanyola, on l'unitarisme hi és plasmat amb tots els ets i uts: "La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación Española, patria común e indivisible de todos los españoles", y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas"

Queda clar que hi ha dues concepcions del Federalisme: la catalana i de baix a dalt, horitzontal partint de la sobirania per a fer un pacte entre iguals; i l'espanyola, vertical de dalt a baix, on és el centre, que té el poder real, qui decideix què cedeix, dins un esperit unitari. Evidentment, aquestes dues concepcions són irreconciliables.

A hores d'ara el federalisme a la catalana entronca perfectament amb el procés d'unió europea. És per això que ens cal aconseguir l'Estat Català d'Europa.

Perdre la individualitat pròpia i esdevenir un simple engranatge d'una màquina, és impropri de la dignitat humana. (Gandhi)

TARRADELLAS / BENET: Un Retrat Polèmic

A principis d'estiu va aparèixer l'estudi de Josep Benet "El President Tarradellas en els seus textos (1954-1988)", un text esperat amb gran expectació, sobretot després de la intensa campanya anti-Benet que a principis d'any (època preelectoral, no ho oblidem) es va desencadenar en alguns mitjans de comunicació arran d'unes declaracions del historiador que donaven a entendre que les dificultats econòmiques de la família Tarradellas varen forçar el pacte amb el govern d'UCD i el seu retorn a Catalunya.

Apart d'aquest detall concret, les controvertides declaracions de Benet feien referència més àmplia a un treball que estava preparant sobre Tarradellas i que calculava que el tindria ocupat encara durant uns quants anys abans no estigués enllestit. Tanmateix, la virulència de la campanya que es va desfermar va esperonar Benet a accelerar la seva feina i, contra tot pronòstic, el llibre va poder acompanyar el lleure estival de molts ciutadans.

"El President Tarradellas en els seus textos (1954-1988)" és el primer estudi que es publica sobre la seva figura que parteix d'una posició clarament crítica. Sobre això, coincideixo amb Ferran Mascarell ("El País", 23-7-92) quan diu que el llibre s'acosta més a l'informe d'un fiscal que al text d'un historiador. Molt em temo, doncs, que per acabar de fer justícia al personatge caldrà esperar que algú es decideixi a fer el complementari informe de defensor. Una contrapartida necessària, encara que a primera vista no ho sembli tant, ja que fins ara Tarradellas no ha tingut gaire sort amb els hagiògrafs que li han anat sortint perquè li han fet més nosa que servei.

A partir d'un exhaustiu aparell documental, el Josep Tarradellas que retrata el llibre de Benet és un home provist d'un discurs ideològic molt prim, personalista a ultrança fins a semblar despòtic, manipulador, contradictori i, quan cal, caragirat, característiques que, amb més o menys matisos, eren ja conegudes i pregonades pels seus detractors. Dues novetats, però, aporta Benet a aquest retrat. La primera és la condició objectiva de delator de Tarradellas en descobrir en els arxius policials algunes de les cartes "privades" que des de l'exili el vell polític escampava a centenars amb comentaris comprometedors, noms i cognoms de persones que duïen a terme activitats considerades delictives per la legislació franquista. La segona és la referent a la seva precària situació econòmica que Benet, paradoxalment per la polseguera que el tema va desfermar, resol amb un breu capítol d'una sola pàgina.

Després d'aquest repàs als trets principals del retrat de Tarradellas, ara li correspon el torn al retratista. Josep Benet basa el seu estudi en textos perfectament documentats i, per tant, no es pot acusar l'historiador de falsari. El problema d'aquest llibre, però, és més d'estil que de contingut, i apareix amb tota cruïda quan Benet s'allunya dels documents i entafora massa sovint, al meu parer - enmig del text els seus comentaris personals. Talment com si ell mateix dubtés de la contundència dels documents o de la facultat de captació del lector.

Deixant de banda la discutible correcció metodològica del sistema, el que es percep de seguida és que Benet respira per la ferida, cosa que fa que la inequívoca força de les dades que aporta es dilueixi lamentablement enmig de la sensació poc dissimulada de revenja i de precipitació que les més de set-cents pàgines del treball traspuen. Una precipitació, d'altra banda, que el mateix Benet reconeix en el capítol introductorí que diu que "no pensava enllestir i publicar aquesta obra fins d'aquí a uns quants anys", però que s'ha vist empès per les circumstàncies. Una reacció comprensible des del punt de vista humà, però poc defensable des del punt de vista acadèmic.

Hi ha massa diferències entre retratat i retratista i, d'això, el llibre se'n ressent. Quan Benet obre els capítols dedicats a Montserrat, "Serra d'Or" o l'Omnium Cultural (la part més extensa del llibre) amb una descripció dels antecedents per situar el lector en els perills de la lluita contra el franquisme portada a terme per l'oposició de l'interior, ens trobem a continuació amb textos de Tarradellas que, sense matisos, acusen la comunitat religiosa de fer el joc als comunistes; a la revista, de fer anticatalanisme, i als fundadors de l'òmnium, de neofranquistes.

En topar amb contrastos tan acusats com aquests és quan el lector intueix que falta alguna peça en el trencaclosques. Tarradellas podia ser un home molt especial, amb un caràcter peculiar i complex, d'acord. Però de cap manera era un boig o un inconscient que llençava estirabots com aquests sense unes motivacions (equivocades, sens dubte) que, a la seva manera, les justificuessin. Aquestes motivacions són les que haurien de contemplar-se en l'hipotètic informe de defensor a què abans feia referència.

Per això opino que, entre el blanc i el negre d'aquest llibre, la història recent de Catalunya necessita una altra aproximació a la figura de Josep Tarradellas que, sense falses mitificacions, aporti els matisos de gris que Benet no ha sabut, no ha volgut o no ha tingut temps d'aportar.

JUAN JOSEP ISERN

Octubre de 1992

El Patrimoni Cultural dels Exiliats Catalans

L'any 1939 Catalunya perdé la guerra que li havia estat imposada el 1936 per un enemic que ha actuat repetidament contra la nostra nació al llarg de la història. Un enemic que ha comptat amb el material bèl·lic tant en l'aspecte polític com en el militar, centralitzat en les terres a ponent del nostre país. Els atacs seguits per l'ocupació del territori català, s'han realitzat contra els drets polítics i econòmics de Catalunya com ens públic i contra les formes culturals dels seus pobladors.

S'ha parlat i escrit àmpliament referent al nombre i nivell intel·lectual de moltes persones que, deixant enrera la pàtria, la feina feta i les legítimes il·lusions de cara al futur, hagueren de cercar per tresqueres que no havien figurat mai en el seu pensament, altres ambients socials, altres terres, on poder refer la vida en tots els aspectes i entre d'altres, el que corresponia a la prossecució de les activitats que formaven part de la personalitat de cada un d'ells, i sense excepció adoptaren el criteri ètic de trametre llurs coneixements a altres; ensems que ells n'adquirien de nous amb el contacte de la societat que els acollia.

S'ha escrit i parlat menys dels grans conglomerats de població catalana que marxà a l'exili portant, com únic bagatge valuós, la seva seriosa formació professional, adquirida amb anys d'aprenentatge i d'experiència.

Aquests obrers, aquests professionals al servei del comerç, de les activitats artesanals i industrials, d'oficinistes, de camperols i gent de mar a l'igual dels classificats com intel·lectuals -en tota activitat productiva, com també en el treball de les mestresses de casa, intervé la capacitat intel·lectual-, traginaven fermes voluntats ideològiques, un intens afany cultural i una catalanitat indeclinable.

Aquesta suma de valors comú a les dones i als homes que emprengueren el camí de l'exili, expliquen el seu aguant en moments extremadament difícils; un aguant que els serví de suport amb la mateixa mesura o més, que si cada un d'ells hagués comptat amb algun recolzament econòmic que l'esperés a l'estranger.

La pobresa de mitjans econòmics era compartida pels molts milers d'exiliats catalans que no cercaven en llur peregrinar ni fortuna ni aventures: emperò sí que estaven convençuts que no havien de fer cap renúncia a res del que formava la seva garba d'afanys nacionals, socials i culturals.

Durant la nostra forçada permanència en terres d'Amèrica, a on arribarèrem acabats de complir els 31 anys, i en retornàrem quan ja en sumàvem setanta, vàrem conviure amb compatriotes de tota mena pel que feia a llurs professions. Es tractava d'uns professionals qualificats; ja es tractés de Catedràtics universitaris o de manyans, paletes, fusters...

A través de correspondència i de la lectura de les publicacions que els nuclis d'exiliats catalans produïen en terres d'Amèrica, poguérem comprovar que el comportament dels nostres compatriotes escampats pel contingent era similar per tot el que feia a l'afany d'obrir-se camí d'acord amb llur professió, en uns ambients que ni els esperaven ni els havien sol·licitat.

Al començament, la rebuda havia estat sovint freda i poc esperançadora quan no del tot adversa; lògica conseqüència de la insidiosa campanya que durant anys i en terres americanes, havien realitzat i pagat els enemics de Catalunya i de les institucions republicanes.

Després d'un temps molt més llarg que el desitjat, els exiliats anaven assolint, guanyant, la confiança dels nacionals dels països que els havien acollit. Més d'un d'aquests nacionals confessava que no comprenia que una gent que havia defensat amb les armes el que consideraven -i ho eren-, els seus drets col·lectius i individuals, es donessin amb continuat afany al treball de cada dia; ensems que es mostraven cobejosos d'enriquir-se amb els valors més positius de les manifestacions culturals del país que els havia donat residència. Sense deixà d'ésser el que eren, els catalans exiliats feien per manera d'identificar-se amb el país tractant d'assimilar-ne les pequliaritats geogràfiques, històriques, literàries, artístiques, folklòriques, científiques...

Aquest comportament, si es compara amb el d'altres grups d'expatriats d'Europa, i ens plau manifestar-ho quan ja han passat un grapat d'anys va ésser exemplar. Molt s'obriren camí, i la seva tasca fou reconeguda com altament beneficiosa pel país.

Les activitats humanes no es generen del no res, i menys la forma de ser d'una determinada societat; a menys que no existeixin factors d'origen que ho facin possible.

La gran majoria d'exiliats, quan feien una vida normal a Catalunya, havien format part activa d'entitats de les més diverses; polítiques, sindicals, gremials, esportives, culturals, recreatives... Podriem dir que en aquest aspecte, estaven marcats. Quan parlaven entre ells, freqüentment recordaven les activitats d'aquestes entitats on en bona part s'havien format. Si uns es referien a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, altres ho feien al CADCI, a l'Ateneu Polytechnicum, l'Associació Obrera de Concerts, les Entitats amb llarga història de Sant Martí, de Sant Andreu, del Poble Nou i de Gràcia. Terra endins i per citar-ne entre moltes només dues, podriem parlar de l'Ateneu Igualadí o del Centre de Lectura de Reus.

Cada expatriat es considerava hereu de les activitats viscudes a l'Entitat de la qual havien format part. Aquest "heretatge" feu que, es trobessin on es trobessin i per pocs que fossin, instal·lessin una biblioteca i acondicionessin, fos com fos, una sala de conferències. S'imposava constituir un conjunt teatral; reunir prous elements per a integrar una coral i crear seccions esportives i d'escacs. I es començava a fer feina.

Cada Entitat que es creava era mantenidora dels sentiments i afanyos nacionals, col·laborant en aquesta tasca i amb plena igualtat, intel·lectuals i obrers; dones i homes...; i mai no mancaven els lletraferits que confeccionaven revistes i llibres.

Al principi de la dècada dels anys seixanta ens posàrem en contacte amb amics i coneguts residents en altres països d'Amèrica, bo i preguntant-los que si tenien coneixença d'algun català de la diàspora que hagués comès un delictes comú, ens diguessin, sense donar-ne el nom, la mena de delictes. Amb aquesta enquesta tractàvem de saber quin havia estat el comportament de tants i tants milers de compatriotes que havien hagut de fer una guerra; que havien passat pels camps de concentració i s'havien vist obligats per les circumstàncies a iniciar una nova vida en terres estranyes. Doncs bé, en tota aquella població desarrelada i obligada a arrelar de nou en països americans, no hi havia constància que s'hagués comès cap delictes. I d'això cal guardar-ne el record.

És de deplorar que la Generalitat de Catalunya recobrada en el territori nacional, encara que amb competències polítiques molt més reduïdes que les dels anys trenta, considerés prudent o el que fos del cas, no parlar de la guerra ni dels exiliats de dintre i fora del país. Fou una demostració de massa seny -o excés de covardia-, incomprensible. S'amagà a les noves generacions la veritat, empenyent-les a una política de conveniències personals.

D'altra banda nacionals catalans han ocupat alts llocs en els organismes executius de l'Estat espanyol i s'han desentès dels drets de Catalunya com a nació. Una actitud que ens limitem a qualificar de lamentable i gens honorable.

Marc-Aurell Vila

---

30 de novembre de 1911. Sobre el tema: "Què portaran els Reis als infants?"
dóna una agradable conferència el pedagog Pau Vila.

El pas del catalanisme cultural al catalanisme polític

M. AINAUD DE LASARTE

Aquest any commemorem una data essencial de la història del catalanisme: l'aprovació de les Bases per a la Constitució Regional Catalana -conegudes popularment com les Bases de Manresa- el dia 27 de març de 1892, per l'Assemblea de la Unió Catalanista celebrada solemnement a la sala de sessions de l'Ajuntament de la capital del Bages.

La història del catalanisme és una història apassionant. És la d'un moviment que ha defensat sempre el reconeixement de la personalitat de Catalunya. Un moviment complex, amb elements econòmics, culturals i jurídics, que en el seu vessant polític manifesta, sobretot, a partir de la segona meitat del segle passat. I com altres moviments semblants estesos per tot Europa, es proposa recuperar una situació cultural i política que ja existia en altres temps, però que havia estat destruïda per la força de les armes.

Aquesta Assemblea Catalanista, reu-nida a Manresa el dia 25 de març de 1892, celebrà les seves sessions durant tres dies. Els 250 delegats, arribats de les diverses comarques catalanes, discutiren amb tota llibertat les ponències necessàries per a establir unes Bases que plantejessin una Constitució Regional Catalana. Avui, el seu estudi ens permet plantejar-nos el seu passat, el seu present i, sobretot, el seu futur.

Si examinem el passat, veurem que aquesta Assemblea de la Unió Catalanista, la primera que se celebrava, significava que el moviment catalanista -que fins aleshores havia posat l'accent sobre els aspectes culturals, lingüístics i jurídics- plantejava obertament la necessitat d'intervenir en la política. Fins aquell moment, la major part dels catalanistes desconfiava de la política -desacreditada pels partits espanyols i per les guerres dinàstiques- i havia concentrat els seus esforços en la recuperació de la llengua i de la literatura -Jocs Florals, publicació de revistes com *La Renaixença*- i la defensa del Dret Civil Català, amenaçat pel nou Codi Civil espanyol. Figures batalladores com Valentí Almirall havien presentat al rei Alfons XII un document reivindicatiu de les aspiracions catalanes -el *Memorial de Greuges*, el 1885- però sense precisar gaire les aspiracions del moviment catalanista. El caràcter de l'Almirall i el seu passat republicà i federalista no el feien la persona més indicada per encapçalar un moviment unitari com calia en aquell moment. Fou una altra persona i una altra generació les que organitzaren el moviment de la Unió Catalanista, fundada el 1891 amb el propòsit de dur a terme el programa del catalanisme. Fou Lluís Domènech i Montaner, arquitecte, historiador i polític, la persona elegida per a presidir la primera assemblea de la Unió Catalanista. Trobà un magnífic col·laborador en un jurista de prestigi, Joan J. Permanyer, catedràtic d'Història del dret a la Universitat de Barcelona, advocat de fama i convençut regionalista com s'anomenaven la majoria dels

que defensaven el catalanisme. Els delegats que representaven les diverses comarques catalanes -a títol individual- no eren tampoc desconeguts. Des del Comte de Güell fins a l'eclèsíastic Josep Torras i Bages, futur bisbe de Vic, passant per l'Àngel Guimerà, l'historiador Antoni Aulèstia o l'economista Ferran Alsina, tothom va dir-hi la seva. I entre els més joves, un xicot que acabava la carrera de dret i que actuava de secretari de la mesa va atreure l'atenció per les seves intervencions.

Es deia Enric Prat de la Ribera, i no trigaria gaire a ser el capdavanter de la nova generació catalanista, la que proclamaria clarament el seu nacionalisme. El mateix que publicaria *La Nacionalitat Catalana* i que presidiria la Mancomunitat de Catalunya.

Això és el passat de les Bases de Manresa. Unes Bases que proclamaven el dret de Catalunya a governar-se ella mateixa; que reconeixien la llengua catalana com l'única oficial a Catalunya; que plantejaven com havia de ser el finançament del govern català, i que exigien que les autoritats del nostre país fossin catalanes. El primer acord que van prendre els delegats fou el de reunir-se l'any següent, a Reus, per dur a la pràctica aquelles Bases que encara eren pura teoria.

Avui hem d'examinar aquestes Bases com un element del passat. Com la primera pedra d'un projecte de construir un país que es tornava a governar ell mateix després d'un parell de segles de no fer-ho. Un país que desconfiava del sistema parlamentari espanyol i que no trobava el propi. Avui, el que hem de fer és un balanç del que ha estat aquest segle de vida catalana que va des de 1892 a 1992. Sense triomfalismes ni cotoïsmes, sinó amb el propòsit de conèixer tota la veritat de la nostra història, massa temps marginada de l'escola, de la premsa i de la memòria col·lectiva del nostre poble.

Aquest 25 de març, a la mateixa sala de sessions de l'Ajuntament de Manresa, el president de la Generalitat de Catalunya inaugurarà el Centenari de la Commemoració de les Bases de Manresa. D'aquí fins al 25 de març de 1993, un seguit d'actes, de publicacions i d'altres commemoracions convocarà el poble català a continuar el seu camí d'esdevenir un poble lliure dins el conjunt de pobles lliures d'Europa. I aquesta commemoració serà un bon moment per plantejar-se, de manera lliure i responsable, quin ha de ser el nostre futur com a poble.

LA BARCELONA DELS JOCS

Ara fa un any, en vigílies dels Jocs Olímpics, vaig tenir el goig d'escriure un article per aquesta revista per parlar de la necessitat que tots teníem de fer el pas de l'urbanisme a la urbanitat. El Manual que anunciàvem aviat veurà la llum, després d'haver estat consultat amb dos centenars de ciutadans.

El civisme és ahora el coneixement i l'estimació de la ciutat i la il·lusió de mostrar-la, de gaudir-ne. Ara, una vegada acabats els Jocs, els barcelonins podem estar orgullosos de la nostra ciutat i del nostre comportament cívic i urbà. Els jocs han estat un èxit, no només organitzatiu i de premis aconseguits, sinó també de recolzament, participació i acolliment ciutadans.

Els carrers de la ciutat eren plens de gom a gom, especialment la muntanya de Montjuïc, les Rambles i el Port, que mostraven una vida insospitada, curulla de diversitat de moviments, de colors, de llums, de llengües, d'ètnies, de cultures i de constitucions humanes. El respecte dels uns envers els altres, l'ajut que els ciutadans de casa van prestar en tot moment als que venien de fora, la bona feina dels voluntaris i dels treballadors olímpics, la nombrosa assistència a les competicions, mostra un elevat nivell de ciutadania.

Són moltes les persnes que es van "acostumar" als Jocs, i no només barcelonins, també de tot Catalunya i de tot Espanya. Gent no especialment afeccionada a l'esport posava la televisió per no perdre's cap detall, i quan tot es va acabar deien: "I ara, què farem, sense Jocs?"

I no només els Jocs Olímpics varen ser un èxit des de tots els punts de vista, sinó també els Paralímpics. La participació, també als Jocs Paralímpics, del nombre públic animant els competidors, el respecte a la diversitat, varen ser notes màximes de civisme.

Els infants i els joves de la ciutat, 13.000, van participar directament en els Jocs a través dels seus dibuixos. Cada un dels atletes olímpics i paralímpics va trobar una benvinguda d'un amic, que li dedicava un dibuix amb el lema Amic, benvingut, en les quatre llengües oficials dels Jocs.

El 1990 es va celebrar a Barcelona el I Congrés Internacional de Ciutats Educadores; a finals de novembre acabem de clausurar el segon a Göteborg, Suècia, amb una gran participació del nostre país. Entremig, la celebració dels Jocs ha donat una de les mostres de què és una Ciutat Educadora.

Institucions com el CADCI i d'altres que des de fa molt de temps actuen per la formació i el treball conjunt de diferents col·lectius, i persones que han fet molta feina en la qualitat de l'educació inclús en moments adversos, com la nostra mestra Angels Ferrer i Sensat, que acaba de morir, com M. Aurèlia Campmany, que ens va deixar l'any passat, fan possible que ni una dictadura hagi pogut acabar amb els valors fonamentals de l'educació i la cultura. Perquè havien arrelat en el poble, han sabut florir en el moment propici i seguiran florint a través dels anys i a través de les antigues i noves associacions que formen el teixit social urbà.

Ara seguirem vivint en la mateixa ciutat, però amb més coneixement i més estimació, amb més civisme, amb més il·lusió i amb la complicitat dels que han aconseguit conjuntament l'èxit d'un esdeveniment històric.

Marta Mata i Garriga
Regidora de l'Àmbit d'Educació i Cultura
de l'Ajuntament de Barcelona

CENT ANYS DE L' ASSEMBLEA DE REUS, 90, ANYS DE LA FUNDACIÓ DEL CADCI

Per Lluís Duran

L'any 1993 el CADCI en farà 90 anys. Per molts anys! Molts anys de servei als treballadors catalans, molts anys al servei de Catalunya. L'any 1993 també hi haurà "algú" més que farà anys, serà la segona assemblea de la Unió Catalanista, a Reus. Dos aniversaris en la mateixa línia, dos aniversaris estretament lligats.

El CADCI és un producte genuí de la seva època, d'un ambient dens en activitats esperançades en la reconstrucció nacional, només cal fer un llistat poc exhaustiu per recordar les entitats que, entre 1890 i 1906 veuen la llum a casa nostra: el Centre Excursionista de Catalunya, l'Orfeó Català, la Unió Catalanista, el F.C. Barcelona, la Protectora de l'Ensenyança Catalana... per esmentar només les més destacades.

El Centre és producte d'aquests anys de força creixent del catalanisme i de Catalunya, però també d'altres factors. La vaga general de 1902 pot ser un d'ells, igual que l'ambient que veiem concretat, per exemple, en unes conclusions de la Segona Assemblea de la Unió Catalanista a Reus.

Com és sabut, l'any 1992 s'ha celebrat el centenari de les Bases de Manresa. En aquesta primera assemblea de la Unió el catalanisme es va dotar per primer cop d'un sòlid programa polític, però als homes que es reuniren a Manresa els calia quelcom. En efecte, els calien els mitjans per dur a la pràctica allò que uns anys abans havien aprovat a Manresa, i això és el que aconseguiren els delegats reunits a Reus.

Aquella naixent federació d'entitats patriòtiques començava a crear a Reus els mitjans per a dur a la pràctica els seus ideals i els seus projectes pel país. Propugnava allò en què el CADCI excel·liria poc temps després, això és l'us del català en un ambient, el dels treballadors mercantils, profundament castellanitzat en la seva expressió pública. D'aquesta manera s'expressaven a la capital del Baix camp: "... s'acorda. Dirigir-se a tots els Ajuntaments de Catalunya i corporacions oficials... i particulars per a que l'usin (el català) en les sessions i actes oficials". En un altre aspecte els assembleistes de Reus inspiraren la tasca futura del Centre de Dependents: "Excitar a tots els Centres i societats catalanistes a que fundin càtedras i conferències d'ensenyants catalanistes, procurant que s'estableixi un patronat d'escoles catalanes"

Però és en aquest darrer aspecte que l'actuació del CADCI fou més precisa; deixa una empremta inesborrable. Si mal no recordo, l'any 1905 s'inicia una de les experiències més reeixides d'ensenyança catalana: les Escoles Mercantils Catalanes, sens dubte una de les activitats més volgudes del CADCI i que contribuïren més a incrementar el seu prestigi ciutadà.

Després de Reus, la Unió Catalanista va anar concretant el seu missatge, la seva visió d'una futura Catalunya autònoma. Fins i tot, en una de les seves darreres assemblees, a Barcelona, l'any 1904 (curiosament un any després de la fundació del CADCI) va debatre les relacions del catalanisme amb la qüestió social. Aquesta entitat, que alguns han qualificat de conservadora -des de la seva fundació va incloure entitats populars com el Foment Catalanista o l'Associació Popular Regionalista- donava entrada poc més de deu anys després de la seva fundació, als primers treballadors catalanistes.

Aquella desena de treballadors que l'any 1903 fundaren el CADCI comprovaren que les preocupacions dels treballadors del comerç i de la indústria de millora professional i llibertat nacional eren debatudes per la Unió Catalanista: un bon començament per una densa i fraterna relació entre el CADCI i la Unió Catalanista.

Fragment del discurs del President del CADCI, Puig i Esteve, a l'acte de lliurament d'una bandera a l'Ajuntament de Barcelona l'onze de setembre de 1914: "El fet de fer dos-cents anys de la caiguda de Barcelona, l'acte de l'hissament de la bandera catalana a la casa de la ciutat, i el que encara en aquests moments en que Irlanda veu arribar la seva somniada autonomia, en aquests moments en què la redempció de Polònia va a realitzar-se, és quan més hem d'enfortir-nos en les nostres virtuts patriòtiques, per assolir la llibertat de Catalunya".

MÉS QUE A NOVA YORK

Segons diuen, la dèria d'empastifar amb tota mena d'inscripcions (gargots indesxifrables, generalment) totes les parets hagudes i per haver va néixer a Nueva York. Una dèria que de seguida va tenir -i té, encara- imitadors, a casa nostra... I que no afecta les parets, només. També afecta les papereres, els senyals de circulació, els engronsadors infantils, els plànols de la ciutat, els anuncis on hi ha reproduïts els itineraris dels autobusos i els metros, els panells on s'anuncien les activitats cíviques municipals, els fanals, les fonts públiques, les bústies de correus, les cabines telefòniques...

¿Em creureu si us dic que també han estat víctimes d'aquesta mania persecutòria les fulles de moltes atzavares del Parc del Guinardó? Però el que és curiós és que, o bé a Nova York ja ha passat de moda (per sort d'ells) aquesta dèria poca-solta, o bé és que allà, malgrat ser-ne el punt d'origen, no ha arrelat tant com aquí. Ho dic perquè hi he estat, fa pocs dies, a Nova York, i, llevat de barris molt degradats i depriments com és, posem per cas, Harlem, a la part més cèntrica de la ciutat ("una part" que té una extensió considerable) les pintades o no existeixen o bé hi són en grau mínim.

¿Podem pensar que han organitzat campanyes destinades a reviscolar el civisme de la gent, les autoritats d'aquella ciutat, i que han donat un resultat insòlitàment positiu? ¿Podem pensar que ha ocorregut una mena de miracle?. Em fa l'efecte que no ha passat ni una cosa ni l'altra. Jo m'inclino a creure que el que ha succeït és que s'ha establert una vigilància molt eficaç o, més probablemet, que s'ha escollit un sistema poc delicat, però que molt sovint dóna bons resultats: em refereixo a l'ús intensiu de la garrotada seca.

Que és un dir, és clar. Quan dic "garrotada seca", em refereixo a ua mena o altra de sanció, no a la plantofada neta i pelada. Hi haurà algú que addirà que moltes d'aquestes mans (més que mans pecadores, "pintadores": mans joves, generalment) pertanyen a persones que pateixen frustracions, persones que han d'eliminar sigui com sigui el seu descontentament, el seu neguit intern fruit d'un sistema de viure que ens aclapara... Són maneres de pensar. Jo opino que els autors són uns trinxeraires, simplement, i que l'ús de la garrotada seca (que és un dir, repeteixo) justa, cenyida i ben administrada, pot ser un bon remei.

Sé que se'm titllarà de reaccionari o fins i tot de filofranquista, ho sé. Però no em puc estar de recordar un fet ocorregut anys ha i que va tenir com a escenari la capital del Garraf, o sigui Vilanova i la Geltrú.

Breu: en un determinat moment, les autoritats municipals d'aquesta ciutat van decidir d'embellir la Rambla, cosa per la qual van plantar-hi un seguit de rosers. Però van durar poc. Pocs dies més tard (un dissabte a la nit) uns nois, potser afeixugats, neguitosos, insatsfets de tot i de tothom, o, simplement, amb ganes de fer barrila, no en van deixar (a guitzes, cal suposar) ni un de sencer.

I el càstig, evidentment atípic, potser poc ajustat a les normes legals, va consistir a fer-los escombrar, l'endemà -diumenge- (a l'hora que la gent sortia a donar un tomb i a comprar el tortell de consuetud) el passeig que ells mateixos havien malmès.

Crec, doncs, que fóra convenient -i just-, i que fins i tot podria constituir un motiu d'estudi per part de determinats especialistes, que tots aquells a qui s'enxampés empastifant (amb veritable frenesí, moltes vegades) tota mena de parets, grades, columnes, bancs, fonts, bústies de correus, senyals de trafic, etc. etc., i en general tot allò que anomenem "mobiliari urbà", se'ls condemnés, després d'un judici ràpid, per l'estil dels que es van organitzar amb motiu de la celebració dels Jocs Olímpics, a netejar-les durant una setmana o dues, totes aquestes parets, columnes, grades, bancs, fonts, bústies de correus, senyals de tràfic i etc. etc.

Estic convençut que no els produiria cap xoc anímic perillós aquest sistema, al contrari... És més, estic més que segur que fent-ho aconseguiríem (i més, encara, si hom decidia fer-lo extensiu a d'altres àmbits) viure en un país semblant a aquell on, segons el poeta "la gent és neta i noble, culta, rica, desvetllada i feliç".

Estanislau Torres
(Escriptor)

EN UNA CRUÏLLA DE POSSIBILITATS

"Había perdido en la espera la fuerza de los muslos, la dureza de los senos, el hábito de la ternura, pero conservaba intacta la locura del corazón". Si encapçalo aquesta reflexió política amb una cita tan poc ortodoxa de Gabriel García Màrquez és pel convenciment que molts del que llegeixin aquestes línies, més o menys joves, més o menys descreguts, més o menys optimistes pertanyen, tanmateix, a la família dels que conserven intacta la "locura del corazón". De fet, si la reflexió respira un cert optimisme, és pel convenciment que la bogeria del cor no és una malaltia que decreix, sinó que augmenta, i que, sortosament, aquest país gaudeix de tots els "bojos que encara necessita. Però no dic tot això com a llicència poètica ni amb el goig de guanyar-me alguna floreta abans que el text sigui definitivament impaible, sinó perquè aquest fet em sembla l'eix central de la reflexió que voldria fer i que té com a leitmotiu genèric, la reconstrucció nacional de Catalunya.

Més enllà de les consideracions històriques, prou conegudes, quin és el balanç actual que podem fer?. En quin punt concret de la nostra reconstrucció nacional ens trobem?. Estem en un punt d'inflexió o, pel contrari, es tracta, d'una corba descendent?. En narrativa de telenotícies podria resumir la meua personal reflexió amb aquests titulars: "Fracàs de la transició", entesa com el paisatge polític capaç de resoldre l'anomenada "qüestió catalana". "Trencament del consens sobre la catalanitat", i no m'estic referint, naturalment, a la catalanitat dels jocs. "Política de dutxa finlandesa del govern català", que entre la freda i la calenta no ens acaba de deixar clar ni on som ni cap on anem. "Fatiga de la catalanitat" en els sectors còmplices, i "desacomplexament del discurs anticatalà", en els sectors contraris. D'aquest últim titular se'n deriva un altre: "la criminalització de tot el que té a veure amb el discurs nacional". Finalment, una "hipervaloració del paper dels partits

polítics", considerats els únics interlocutors possibles. En el paquet d'actius, però, quatre titulars importants: "l'obra de govern feta i el camí recorregut", gens menyspreables; el "desacomplexament de les noves generacions" i la "redinamització de la societat civil". I finalment, "el moment actual internacional", que és clarament favorable a un replantejament global - i no sols a una simple negociació de mínims - de la qüestió catalana. Deixo fora de la reflexió el balanç matemàtic, si parlem molt o poc català, si tenim aquestes competències o falten aquestes altres, etc. Ho deixo fora primer perquè no vull matar definitivament l'amable lector. Segon perquè no crec que el més imprescindible sigui saber l'estat exacte de les carències, sinó saber que no tenim encara tot el que tenim dret a tenir. Atès que sobre això no hi ha dubtes, em sembla més interessant analitzar en quin estat ens trobem per aconseguir-ho.

No crec que a aquestes alçades sigui una sorpresa parlar del fracàs de la transició, atès que alguns de nosaltres ja hem escrit força sobre el tema. Tanmateix, em sembla obligat tornar-hi perquè qualsevol reflexió ha de partir necessàriament d'aquest balanç previ. Si bé la transició ha tingut èxit en quals no reconeix molts aspectes de la vida col·lectiva, -des de l'estabilització del sistema democràtic, fins a la modernització de l'estat i la superació de l'aïllament- ha estat un fracàs pel que fa a resoldre definitivament el problema de les nacions que conformen l'estat. Crec que s'ha de dir en termes molt precisos: l'estat espanyol és un estat democràtic pel que fa als drets individuals, però és un estat antide-mocràtic pel que fa als drets dels pobles, el seu dret a decidir el futur. Pel damunt dels drets dels pobles la Constitució espanyola hi enfronta la raó militar, atès que especifica que l'exèrcit és el garant de la unitat. Aquesta unitat, doncs, no és considerada de lliure elecció, sinó d'imposició obligada. Des de qualsevol catecisme jurídic, ideològic o moral, això no és

democràtic. Tanmateix hauria pogut passar que, malgrat aquest plantejament de fons, la transició hagués trobat un encaix prou satisfactori, un dibuix en plantejament de fons, la transició hagués trobat un encaix prou satisfactori, un dibuix en el qual les diferents parts haurien establert un diàleg entre iguals. Alguns van creure, durant l'època terrible del franquisme, que la transició democràtica establiria definitivament aquestes bases de diàleg i d'estat compartit. Això, resulta obvi, no estat així. I si bé en els primer anys de la transició podem creure que el dibuix era paible, que el cafè per a tots aniria consolidant les diferents realitats nacionals, ara sembla prou evident qu'ha esdevingut la millor manera de regionalitzar les nacions i enfortir l'estat central. En tot cas és improbable que l'estat autònom serveixi mai per satisfer les aspiracions nacionals de Catalunya.

Si el dibuix polític en què estem encaixats no és, doncs, favorable a consolidar nacionalment el nostre país, tampoc no ho és l'actual correlació de forces internes. És probable que el consens al voltant de la catalanitat que tenia tot l'antifranquisme fos un dels molts mirages que ens vam voler empassar en aquells moments difícils, però el fet és que, si va existir en algun moment, ara ha desaparegut totalment. No hi ha prioritització de l'interès nacional pel damunt d'altres interessos sinó que, ben al contrari, l'interès de Catalunya s'ha convertit en la pilota amb la qual juguen diferents equips. Què passaria, per exemple, si ara plantejéssim l'estatut?. És millor no especular. Allò que estava pel damunt del mercadeig ideològic, el llistat de mínims consensuat i indiscutible, ha esdevingut mercadeig electoral. Fins i tot la llengua, i no cal que repetim les barbaritats que diu don Alejo o directament l'estupidesa que ha dit Xavier Soto. Trencat el consens s'intenta criminalitzar la prioritat nacional i, en conseqüència, el nacionalisme, el qual ja no es presenta com el teixit comú, que ens fa a tots còmplices, sinó com una dèria de secta: la defensa de l'idioma, dels símbols, de tot allò que pertanyia a la graella bàsica del

consens -que pertany al consens mínim en qualsevol nació, o és imaginable que l'interès de França o d'Espanya es converteixi en baralla de partits?- tot això ha esdevingut a Catalunya patrimoni d'uns i motiu d'escarni o befa d'altres. En certa manera es podria dir que el consens s'ha trencat en el fet bàsic, eix d'aquest article: la creença que aquest és un país en procés de reconstrucció. Per a molts que militen, sorprenentment, en les files del nacionalisme, el país ja viu el paradís de la normalitat; ha arribat a allò que se'n podria dir el sostre de sobirania adequat... I estem en la situació actual, amb un discurs luxosament ventilat en tribunes de luxe, que presenta el nacionalisme no com una necessitat, sinó com un defecte. Aquest discurs de criminalització, cal afegir, s'ha desacomplexat en la mateixa mesura en què ho ha fet el discurs. I en la mateixa mesura en què ho ha fet el discurs nacional. És ara més potent i està més desinhibit. Amb un afegit: se sent plenament inserit en el discurs europeu estatalista, el que no concep una Europa polièdrica sinó una Europa d'hegemonies. La desclosa dels diversos problemes nacionals no resolts, que s'ha produït amb la mateixa celeritat amb què ha caigut el mur de Berlín, ha derivat en un discurs vell que tanmateix cíclicament es renova: el nacionalisme com a font de conflictes. D'aquesta manera la intransigència dels nacionalismes d'estat queda lliure de responsabilitat, legitimada sempre per la legalitat a l'ús, i la culpa la tenen els nacionalismes defensius, el principal pecat dels quals és no tenir representant a l'ONU. Eslovàquia, per posar l'exemple més recent, no es presenta com a raó històrica, sinó com a nosa diplomàtica. Part del discurs anticatalà que està quallant té llocs comuns amb aquest discurs general.

Trencat, doncs, el consens i criminalitzat el nacionalisme, cada signatura pendent esdevé una autèntica batalla. Consolidar, doncs, Catalunya, en la diferència, ara que la reconstrucció nacional es vol presentar com una simple bandera de partit o de secta, com follia d'aiatol·les, i no com a bandera de país, pot resultar més feixuc i més costós. Vam desapropiar

el moment, i si la prudència no ens va fer traïdors, si ens va fer força ingenus. Ara és més difícil.

Tenim responsabilitat els que ens hem mantingut còmplices en allò que J.V. Foix en diria la Idea?. Penso que hi ha una doble responsabilitat repartida en els dos àmbits naturals d'inter- venció: la responsabilitat en l'acció

de govern i la responsabilitat de la societat civil. De la primera part n'he de dir la sauna finlandesa. La freda i la calenta, la complicat en la retòrica i el desmentit en l'actuació, el compromís decidit d'articular racionalment Catalunya, però la inhibició en la seva articulació nacional. Hem fet carreteres, però hem deixat per més endavant el fer país, o el fer nació. I allà on nosaltres no hem construït, la consciència nacional que no hem estat capaços d'enfortir, els àmbits en els quals no hem intervingut, els mitjans que hem desaprofitat, allà ha enfortit, ha construït, ha intervingut un altre nacionalisme i una altra acció de govern. Perquè cal dir-ho en termes precisos: a l'estat governa un nacionalisme desacomplexat, potent, molt actiu, que esmerça diners, esforços i influències per construir Espanya. I no em refereixo a una construcció administrativa o merament política, sinó a la construcció de l'univers simbòlic que defineix una nació. Espanya no existeix -existeix l'estat espanyol, que és diferent, però treballen activament perquè existeixi. I allà on nosaltres no hem construït la Catalunya simbòlica, ells han construït l'Espanya simbòlica. Una Espanya, a més, ben allunyada de la caricatura sobre la que Valle-Inclán havia ironitzat tantes vegades, plenament integrada a Europa, moderna. Una Espanya, doncs, que sedueix, mentre Catalunya viu la seva diferència encara acomplexada. A la Moncloa han treballat per recuperar l'orgull de ser espanyol. A Sant Jaume no han gosat treballar per recuperar l'orgull de ser català.

Té a veure amb la fatiga de la catalanitat que respiren molts ambients civils, aquesta política de sauna finlandesa?.

És si més no evident que mantenir-se en la defensa de la catalanitat resulta feixuc, i que, com va dir Ramoneda, la temptació d'oblidar Catalunya -en la que ell, per cert, cau de bon grat- és gran. Una fatiga, altrament, que també es respira en alguns despatxos i conselleries més entusiasmats en les grans inauguracions o en la batalla, minuciosa del punt i a part d'una lletra menuda, que en això al capdavant és intangible i difícil per redreçar el país.

Però la fatiga es produeix sobretot en molts àmbits de la societat civil: cansats d'haver de fer en democràcia, i amb les nostres institucions recuperades, allò que han hagut de fer en els moments de crisi, una feina de substitució del poder polític. El President Pujol s'ha queixat sovint que el país no tiba prou. És cert en la mateixa mesura que també resulta comprensible. Perquè fins quan ens tocarà tibar?.

No voldria, però, no fer referència a l'obra feta i al camí recorregut malgrat tot. En aquest sentit em sembla obligat reconèixer que Catalunya ha iniciat un procés de reconstrucció nacional- la mateixa recuperació de les institucions pròpies resulta clau- i que s'han establert fonaments sòlids pel futur. Uns fonaments que seran bàsics per completar la nostra maduresa com a país. Depèn, això si, de com s'utilitzi.

També vull dir, en el capítol d'actius, que el moment internacional és especialment favorable a una millor comprensió del problema nacional no resolt, i afirmo això tot i conèixer el discurs criminalitzador que se'n fa. Malgrat l'Europa que estem construint, i que serà una Europa d'hegemonies si no es corregeix sensiblement, i malgrat aquest discurs, mai en tot el segle no hi havia hagut un moment tant dolç, tant obert a entendre els drets dels pobles. Ara que ja hem recosit definitivament la ferida oberta d'Europa el gran trauma de les dues guerres mundials, Europa també s'ha desacomplexat i, en sentir-se forta, és també més indulgent. Si no aprofitem el tren que s'ha posat en marxa per replantejar en tota la seva complexitat el problema nacional català -i no estic parlant del model final a escollir: refundació de l'estat, independència, confederació, etc... sinó

de renegociar-lo-; si perdem el moment històric en baralles a causa de l'última grolleria del Rodríguez Ybarra, o dels tres mossos d'esquadra que ens donen o no ens donen; si som així de patètics, potser ens mereixem la situació. Pensem per un moment que en el mateix any en què països més desestructurats, petits, menys sòlida fins i tot, que el nostre, encunyen moneda, nosaltres no podem decidir el peatge d'una autopista. I el debat no és l'encunyació de moneda, sinó el paquet al complet. L'estat, o es reconstrueix entre iguals, o és una estafa.

He parlat de fatiga. Ara podria semblar una contradicció parlar de desacomplexament nacional. Tal vegada es tracta d'un fenomen paral·lel: el desacomplexament que es nota en molts sectors, malgrat la fatiga, que s'observa sobretot en la generació jove. Aquest fet, juntament amb la redinamització de la societat civil, que s'està tornant a activar de manera espectacular, són, em sembla, les bases més sòlides per a l'optimisme. Si la fatiga hagués quallat, si haguéssim tornat a casa, convençuts que la responsabilitat la tenia ara exclusivament el govern, aquest país hauria de començar a cantar les absoltes. Primer, perquè la societat civil és l'espina dorsal d'aquest país. Segon, perquè cap procés històric important no és conduït per un sol partit polític o per un líder. Els grans processos històrics són fruit dels grans consensos i dels grans moviments. I si bé el consens, com he dit, s'ha trencat en l'esgrima política, es pot refer i s'està refent en l'àmbit civil. Permeteu-me una cita d'aquelles entranyables somniatruïtes que van ser els intel·lectuals d'Acció Catalana. "Ni una cartera de ministre sota el braç, ni un fusell a la mà poden tenir la virtut miraculosa de portar-nos a la llibertat. Perquè Catalunya sigui dels catalans, abans els catalans han de ser de Catalunya. El secret de la victòria no és a Madrid ni a la muntanya. És dins de nosaltres mateixos. Catalunya no és nostra perquè no és nostra la pròpia ànima. Contra aquest fet no hi podran ni els catalans ministres ni els catalans

guerrillers. La tasca immediata del nacionalisme català és la conquesta espiritual de la pròpia gent".

Personalment estic convençuda de la raó d'aquesta reflexió i del fet que el futur d'aquest país passa per la consciència que en prengui la seva gent i per la voluntat d'intervenir en el col·lectiu que se'n derivi. En aquest sentit, un consell -amb disculpes-: militeu on cregueu més adequat, més proper als vostres interessos i preocupacions, però militeu també en el partit transversal, en l'afinitat que uneix diferents sensibilitats en la mateixa voluntat nacional. Ho he dit en els titulars del principi: hem hipervaloritzat els partits polítics, probablement perquè la síndrome del franquisme encara no està del tot superada. Però els partits, bàsics en la dinàmica democràtica, no són tanmateix l'única eina d'intervenció social. Potser són l'eina més important, però no l'única.

I si bé serveixen els interessos col·lectius, també serveixen els propis interessos. D'aquí que em sembli recomanable militar en un partit, si es creu convenient, però mai no s'ha de vendre l'ànima a un partit. La reconstrucció nacional d'aquest país es completarà amb la intervenció dels partits compromesos, però també, i potser sobretot, amb la pressió de l'eix transversal que ens uneix com a catalans, més enllà fins i tot dels partits.

Acabo com he començat, amb la feblesa particular pel referent literari. Diu l'escriptor anglès Foraster a "Towards End", una novel·la deliciosa: "Mentre jo només teoritzava, tu has arreglat les flors". Jo només he teoritzat, però la grandesa d'aquest país rau en el fet que, a la mateixa hora, molts estan regant les flors. I mai deixaran de regar-les.

Pilar Rahola

**EL CADCI TÉ FUTUR.
FES-TE'N SOCI**

L'AIRE PERFUMAT DE BANYOLES

Vaig arribar a Banyoles al capvespre. El cotxe donà una volta a la plaça, plena d'establiments il·luminats, i de seguida em vaig trobar a les portes del teatre on havia de tenir lloc la meva intervenció com a escriptor del mes. La gent m'esperava a la porta, formant petits grups. Mentrestant pensava que el nucli de la població no havia canviat gaire; presentava el mateix aspecte de quan vaig ser-hi per primera vegada, fa d'això prop de quaranta anys.

En el vestíbul del teatre s'atansà un simpàtic personatge d'edat avançada. Somrient, es tragué de la butxaca una fotografia mig malmesa, Esvaïda pel temps, d'un color d'ala de mosca, en la que es veia "un grup escolar indefinible devers els anys quaranta, amb una inscripció: "Octava classe". Els nens, tots d'uns set o vuit anys, s'arraigaven al centre contra un llarg edifici amb finestres.

El venerable ancià ens mostrà la fotografia amablement. La gent anava ocupant els seients del teatre. Indiferent a tot el que no fos la fotografia que m'ensenyava, em digué mentre se li encenia en els ulls una llumeta maliciosa:

- No us reconeixeu, aquí?

Vaig mirar atentament i, en efecte, la meva imatge infantil aparegué en el centre del grup. Era un grup semblant als que es veien en milers de fotografies.

- I no reconeix el Sànchez?-afegí assenyalant amb el dit una petita figura asseguda a terra.

No, no el reconeixia; era evident. Assenyalà llavors amb el dit un altre petit escolar. Després, altres figures.

- I aquest? No coneixeu el Ripoll i el Sitges? I el Galí?

Sí, que els reconeixia. Però vaig mirar-li a la cara atentament, tot estranyat.

- I vostè, qui és?

La seva veu, entre tanta gent, es feu dèbil i llunyana. La gent s'interposava, ara, entre ell i jo. Encara vaig sentir-li dir:

- Soc el germà Lluís, de les Escoles de la Doctrina Cristiana del Col·legi dels Josepets (es referia a un col·legi barceloní de l'època, del barri de Gràcia).

Va desaparèixer i no el vaig retrobar. Pensava que era una aparició de gairebé cent anys. Un cop acabat l'acte, el vaig cercar, però no el coneixia ningú. Tenia entre les mans la fotografia que m'havia lliurat.

Mentre sopàvem, comentava l'estranya aparició amb l'amic escriptor Antoni Maria Rigau, fill de banyoles. Com era possible tan increïble esdeveniment? Era rar que, entre tants alumnes, se'n recordés de mi i d'uns pocs companys mig esvaïts pel temps.

Era quelcom misteriós. Rigau, que és mig parent dels Rigau antiquaris de Tarragona, té una veu afirmativa, gens evasiva, segura dels conceptes que emet. Em parlà d'altres coses, també molt misterioses, com determinats fets que li van passar amb Juan Eduardo Cirlot, el poeta, a qui coneixia de quan feia el soldat. Ho digué davant d'un conegut expert en versificació, fill també, em sembla, de Banyoles.

Rigau em parlà (després he trobat confirmació en el meu llibre sobre el pintor Pigem) del "teló de les ànimes" i del retrat del maig de 1916, de Magdalena Aulina i Saurina, noia banyolina amb extraordinaris afanys apostòlics que "iniciava en el mateix poble l'obra que s'havia de convertir en el primer Institut Secular, avui florent i arrelat en molts països europeus i americans". Relacionada amb aquesta figura destacada de Banyoles, jo tenia un amic, Josep Maria de Cascante, que arribà a ésser secretari del Comte de Marsal, protector de l'Obra. Algú em digué que Cascante havia mort.

Antoni Rigau tornà al tema del "taló de les ànimes", pintat per Pigem. Deia que "habitualment, en el transcurs de la Quaresma se celebrava a cada poble, amb gran assistència, el "novenari d'ànimes": nou dies de predicació de tema escatològic: mort, judici, infern o glòria... Això no obstant, la meditació se solia centrar en la consideració de les Penes del Purgatori i en el foment de la devoció i auxili de les ànimes que hi sofreixen entre flames temporals i purificadores, però terribles". Segons Rigau, abans i després del sermó es cantaven els "Clamors i lamentacions de les Santes Ànimes del Purgatori:

*"Ai, catòlics cristians
Mireu que excessives penes
Patim en estes cadenes
l·ligades de peus i mans"*

Rigau, a qui saludo des d'aquestes ratlles, em dedicà el seu llibre (així com l'altre co-autor, Jordi Gimferrer) amb una frase amable i afalagadora, que aprecio emocionadament. Sembla com si hagués obert una finestra i entrés l'aire perfumat de l'estany i el cel de Banyoles.

Joan Perucho

De Banderes

La majoria de banderes representen i tenen al seu darrera una llarga història. Poques vegades modèlica, entesa dins els paràmetres que avui entenem per comportament modèlic. Se'n podria fer una llarga llista i exhaustiu relació/estudi de totes elles i, si les valorèssim de l'u al deu, ben poques aconseguiríem superar el cinc. Malgrat tot n'hi ha que són emprades per governs que a mesura que avançava el segle XX anaren moderant els seus ancestrals estats de violència i, a poc a poc, semblà que feren un vot de bon comportament i així, de mica en mica, anaren esborrant de la memòria bona part del que de negatiu tenien, allunyant la sensació de banderes bel·licistes i invasores. A tall d'exemple en podríem citar dues: la de l'Anglaterra i la de França. No hi ha dubte que les dues tenen fixats en els seus colors moments ben poc edificants. La francesa ja va néixer d'un bany de sang, i de l'anglesa només cal recordar les seves intervencions a l'Índia o a l'Àfrica. Deixem, no obstant la seva història passada, inesborrable, però oblidable, si fem cas del vot de bon comportament que semblen haver fet al llarg del present segle. Les seves intervencions en pro de la llibertat de l'Home diuen molt a favor d'elles i fan baixar fortament la imatge sangonosa que havien generat.

Trobem, però, altres banderes que, lluny de mostrar voluntat de canvi, s'aferren en caducats instints, i fan com si el món s'hagués aturat en els temps de les creuades o de sanguinàries conquestes avui ja fora del temps.

No cal que tractem de la bandera roja, que si bé de presència prou enganyosa, no ha deixat de ser un episodi. Bandera molt difícil de rentar i que farà molt bé d'acabar de desaparèixer. Això malgrat que la doctrina que vol representar no és del tot menyspreable, com

totes les doctrines que, en general, en mans de l'home s'adulteren. Però no és aquest el tema que avui ens motiva.

Fem atenció i fixem-nos en una altra bandera que ens afecta de molt més a prop; ens referim a la monàrquica/borbònica, dita espanyola. Aquesta ensenya, que en un moment donat arribà a desaparèixer del país, i que segurament era una bona manera d'oblidar-la, no és volgué sotmetre a cap purificació, al contrari del que tendiren a fer les seves germanes. Ella, que ja en les primeres dècades del present segle, les emprengué contra la moreria, en una guerra, com totes, inútil. Més tard, quan ja tot estava mig oblidat amb una bandera republicana, reviscolà i inicià una guerra civil. El seu passat retrògrad i sanguinari no li permeté de veure de bon ull els progressos d'una república que pacíficament avançava. Així és que provocà aquesta guerra que durant tres anys devastà el seu propi país, tot marcant negativament la seva gent. No hi ha ningú a casa nostra al que aquella nefasta sublevació no li canviés el destí.

Doncs avui tenim la mateixa bandera dels que es van aixecar en armes, bandera que els homes lliures d'aquest país, i molts de fora, combateren per tal d'allunyar la barbàrie que representava.

Ara, arribada la democràcia (?), aquesta l'accepta perquè en un principi, cal dir-ho, semblava que volia fer també el vot de bon comportament i tractar d'eixugar les malvestats d'antany. Entra da ja la segona dècada de la democràcia (?), aquell vot de regeneració ha estat un miratge enganyós. El seu instint d'ocupació, el seu lema de "ordenó y mando", cada vegada es fa més patent. Totes aquelles mig-promeses de llibertat i de respecte fetes en els seus orígens, no

han germinat. La nostra bandera, la pròpia, la que ens representa, els colors del nostre territori, segueix essent de segona; no la podem hissar en cap caserna de l'exèrcit, ni en llocs de policia ni en cap edifici dels anomenats cossos de seguretat. Seguim, doncs, ocupats i gens respectats, malgrat que amb els nostres cabals els mantenim. Som menyspreats com tot allò que es resisteix al seu proverbial afany degradador.

Altrament aquella societat anònima que un dia s'apoderà de les brides del seu entorn i que prengué consciència que allò era el poder absolut, segueix sense fer cap retorn ni concessió de res del que obtingué per la força bruta, com fora de raó fer-ho en comunió amb els temps moderns.

Sembla, doncs, que pot restar com una de les banderes del món civilitzat

incapaç de regenerar-se. Tal vegada ha anat massa lluny, i la sang germana o aliena que ha fet vessar la fa massa sangonosa i ja no pot fer cap esmena.

Potser a causa del seu encestral endarreriment en tot, començarà la seva regeneració al segle XXI. Si en donen proves prou evidents, confleu-hi. Però si, com sembla més probable, no ens n'arriben símptomes molt clars, potser caldrà començar a perdre-la de vista i deixar de ser pobres per la seva causa.

L. Urpinell i Joan

19 de novembre de 1911. L'equip Barcino guanya la seva primera copa de futbol en partit jugat contra el Gimnàstic Sportmen Club, obtenint la victòria per 3 gols a 1.

(Bandera de la revista "ACCIO" 1985, pag. 24)

EL CADCI TÉ FUTUR. FES-TE'N SOCI

De Banderes

Per què existeixen el
CLUB ESPORTIU MEDITERRANI
i el
CLUB NATACIÓ MONTJUICH

Un grup d'afiliats del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, "CADCI", pertanyents a la Secció Permanent d'Esports, una de les sis que tenia el Centre, van decidir donar-se de baixa quan el mes de setembre de 1923 es produí el cop d'estat militar de Primo de Rivera, per no quedar supeditats a un règim dictatorial. Eren bastants i tenien una dèria comuna: practicar els respectius esports favorits. Uns van optar per afiliar-se al Gimnàs Barcelonès, que estava instal·lat al carrer Joaquim Costa; altres ingressaren al F.C. Barcelona. Entre ells hi havia els pioners de la marxa atlètica, com eren en G. Vela, Medina i el campió i redcordman Grau Gràcia. Altres grups van escollir la natació i la gimnàsia.

Aquests grups estaven formats pels socis antics del CADCI, i en recordo molts noms: M. Planas, germans Gallès, Lluís i Nicolau; germans Rius, Pere i Jaume; V. Esquiroz, Ll. Pintó, P. Vinyals, J. Andreu, F. Deulofeu, J. Ral, E. Mullor, F. Fàbregas.

Hi havia dues alternatives degut a la radicació dels associats: uns optaren per crear un club modest en el barri de Sant Antoni -Rondes-Sant Pau-Paral·lel: el Club Natació Montjuic, dirigit principalment pels germans Nicolau i Lluís Gallès, entre altres. Les pràctiques de natació i gimnàsia les feien a la piscina de Montjuich, i el local social el tenien en una sala del Bar Chipiron, del Paral·lel. L'altre grup va formar el Club Esportiu Mediterrani, situat al districte de Sants, i era dirigit pels germans Pere i Jaume Rius i en M. Planas.

Els germans Rius van tenir una bona ocasió per utilitzar una mena de piscineta que hi havia en uns locals al carrer Galileu, i la van acondicionar com a piscina per la pràctica de la natació i la gimnàsia amb un èxit positiu.

És així, amb tenacitat, com El Mediterrani va aconseguir ser reconegut com un club amb prestigi.

Jo també m'hi sento un xic identificat per haver col·laborat en la seva formació.

P. Vinyals Sansà

Encara el CADCI

Són molts els que saben què era i què pot tornar a ser el CADCI, però encara n' haurien de ser més.

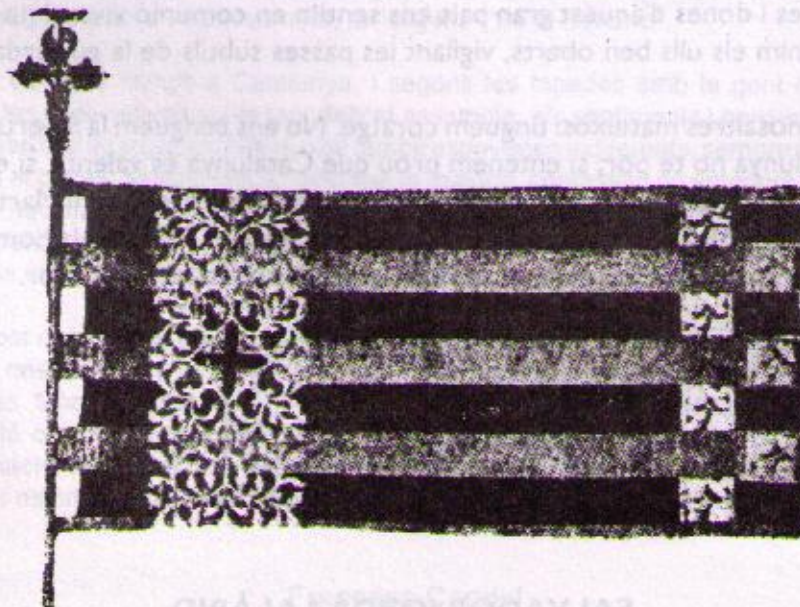
Ja fóra hora que els partits polítics i les institucions s' adonessin que no estem reivindicant un "casinet" sinó una entitat històrica que té un edifici en propietat; que disposava d'un patrimoni formidable i havia assolit un indiscutible prestigi cultural i social en tots els aspectes: esportiu, sanitari, educatiu i cooperatiu.

Els partits polítics, igual que l' administració, haurien d' assumir que han de donar més recolzament als que reclamen que sigui retornat un estatge social incautat per la dictadura. Qui en pateix no són solament els afiliats sinó tot Catalunya, que necessita entitats com el CADCI per al seu redreçament.

P. Vinyals Samsà

5 de maig de 1913. El primer equip (team) del Club Barcino del Centre disputa una copa oferta per l' ajuntament de Figueres. Joga contra l' Sport Club Empordanès de la mateixa ciutat i guanya per 6 gols a 0.

(Bandera de la pàgina 130 de la Revista Anyal 1914)

NO ATUREM EL CAMÍ

Catalunya, l'antiga Marca, la nació heretada de Guifré I, no ha aturat el seu camí. No pot aturar-lo. Fins en els moments més difícils de la seva història ha anat caminant sorpresa de l'homenatge devot i silenciós del seu poble. Un homenatge que li ha procurat vigoria per no sentir-se defallir, i per continuar caminant amb passa valenta i segura. La sendera és retorçada i esquerpa. La sendera és sembrada d'esculls, sembrada d'esbarzers i d'argelagues.

Però Catalunya no té por. Ella té els ulls clavats en un llunyà -o potser no tan llunyà?- horitzó, el qual, malgrat que avui és cobert de boires, ja deixa brostar un puntet lluminós, preludi d'un sol esplendorós i radiant. Aquella nació començada amb els quatre pals de gules avança lenta, però dura i inexorable. Hi ha una clara resolució de continuar essent-ho. Sense temor. Amb gosadia. Individualment i col·lectiva. Allunyant de la ment i del cor la sensació de nació vençuda, perdedora. Allunyant de la ment i del cor la sensació de derrota, de desfeta, d'anihilament.

L'actitud càustica i agressiva de l'espanyolisme més tronat, però també més destructiu, no para. Els ocells depredadors, els ocells rapinyaires, els ocells devastadors, dracs, en definitiva, ataquen de ple i continuament, amb perill de mort si hom baixa la guàrdia.

Ara és la imposició de la festa franquista del 12 d'octubre com a "Fiesta Nacional (?) de España"; ara és l'arma maquiavèlica de la TVE la que exerceix una castellanització teledirigida; ara és la befa de la "policia nacional" exigint-nos parlar el castellà-espanyol; ara és la prohibició d'hissar la nostra bandera a l'Antàrtida; ara és la insidiosa campanya contra Banca Catalana; i així continua aquest ara ad infinitum.

Però, com diu poèticament Raimon Gali, "...entre els pins olorosos, el sol de la tarda dona llums de victòria... (...) ... la represa viva amb el paisatge és la font de la joventut..." i continua, "... és cert el que diu Goethe, que si voleu trobar Déu, cal que sortiu al camp després de la pluja, perquè amb Déu hom retroba la Pàtria..."

Sí, hom retroba la Pàtria, aquesta Pàtria rebuda en herència dels nostres comtes-reis, si aprenem a trepitjar amb amor la gleba sagrada, si n'aspirem l'aroma, si en tastem els fruits, si tots els homes i dones d'aquest gran país ens sentim en comunió viva, si no ens embotim i si, fet i fet, tenim els ulls ben oberts, vigilant les passes subtils de la guinarda.

Tinguem fe en nosaltres mateixos. tinguem coratge. No ens cenguem la llibertat. Si entenem prou que Catalunya no té por; si entenem prou que Catalunya és valenta, si entenem prou que Catalunya camina fermament i amb generositat vers aquest arc de sant Martí que il·lumina l'horitzó, el Cavaller Sant Jordi, mestre-sobirà del nostre país i amic dels homes i dones de la Catalunya gran, ens ajudarà a matar el drac, la guinarda, l'ocell assolador.

*" Nua l'espasa, braç enlaire
devers el drac avança ardit.
Del primer cop esqueixa l'aire;
el segon cop li enfonsa el pit. "*
De " NISSAGA ", 1987.

SALVADOR JORDÀ I ALÀRID

Gran Mestre dels Homes de Paratge del Principat de Catalunya

Què és això del Nacionalisme?

Els catalans, amb unes ganes superintegradores, li varen dir moltes vegades a l'immigrant: tu ja no ets andalús, aragonès, murcià o de la terra que sigui; tu ja ets català. L'immigrant callava, com és murri, però en el seu interior deia que ell era andalús, aragonès, murcià o de la terra que fos, i, a més a més, català. També espanyol. Això per sobre de tot.

Després els catalans, i per boca d'en Raimon, van venir amb allò de "qui perd els orígens perd la identitat". Per què havien de perdre ells els seus orígens i la seva identitat?. Més tard els catalans van entendre que l'emigrant té origen, identitat i, a més a més, passat. Espanya també tendeix a la invitació amb els catalans?. Vagis on vagis de la resta de l'Estat, t'ho diuen. Llevat d'Euskadi, és clar. A mi em va passar a Marbella, a l'Hotel Don Carlos, en un sopar amb la jet set. Una senyora andalusa em va animar: Usted, señor Candel, aunque catalan, tambien es español". Jo, que mai no he anat de català recalitrant per la vida, li vaig contestar: "No, señora. Yo no soy español; catalán y gracias." El rebombori que es va fer a la taula on sopava, volent convertir-me tothom a l'espanyolisme!. Però no em va donar la gana. Ara amb l'independentisme, està succeint el mateix o semblant. Davant del fàstic envers un sentiment, respecte al qual tens perfecte dret a pronunciar-te a favor o en contra, sense que passi res, succeeix una cosa semblant. A Catalunya, afortunadament, no. Però fora d'ella, a la resta d'Espanya, davant qualsevol cosa sobre aquesta qüestió comencen els crits, les acusacions, els reprotxes i els aldarulls. O sigui, que com reacció a aquest rebuig extern contra el català, el català es referma en aquesta radicalitat seva de l'independentisme o, com a mínim, del nacionalisme. És allò que es diu sempre davant de qualsevol acusació: no dieu que sóc això? Doncs ho sóc.

Gairebé tots els catalans se senten nacionalistes. Sentir-se nacionalista no és res de l'altre món. La definició del nacionalisme feta per Manzoni, que és nacionalista tothom que vol ser-ho, i que és una nació tot país que també ho vol ser, és un raonament purament sentimental i no cerebral. Sempre, en la qüestió de les pàtries, es parla més amb el cor que amb el cap; també es fan les més grans heroïcitats junt amb les majors barbaritats: Així quedem que els catalans són nacionalistes inclús sense voler i sense saber que ho són, per instint, mentre que la resta dels espanyols, exceptuant els bascos, són xovinistes, que és quelcom semblant, però diferent.

L'escala de valors patriòtics dels catalans és, generalment, primer Catalunya i després Espanya, i la dels més taxatius, Catalunya sí i Espanya no, mentre que la dels espanyols és primer Espanya després la regió, que per alguna raó li diuen la "patria chica". Aquí ningú li diu a Catalunya la "pàtria petita". Els nostres catalans procedents de la immigració també són, primer, espanyols, la "patria grande"; després andalusos, murcians, aragonesos, el que sigui; la "patria chica" i després catalans, la "segona pàtria". Curiosament, la "segona", no la "tercera".

És clar quan es porta temps a Catalunya, i segons les topades amb la gent del país, o els raonaments i les explicacions sobre tant delicat assumpte, els sentiments i pensaments canvien, i es radicalitza en cap un extrem o l'altre, o bé també esdevenen indiferents, sempre segons les pors i allò que més et convé. Molts d'ells, jo diria que la majoria, confessen no entendre totes aquestes qüestions de nacionalisme, federalisme, autogovern, autonomia, autodeterminació, independentisme, separatisme, etc., tot plegat els sembla una mateixa cosa, incapacitats per distingir subtils matisos i diferenciacions. A molta gent catalana senzilla els passa el mateix.

El que no es pot negar és que aquest tema és tot ell tan apassionant, que s'ha de tractar per part de tots sense crispacions ni radicalisme a fi de no exacerbar postures que poden crear bàndols irreconciliables. S'ha de pensar que tot és susceptible de pactes i de mutacions. Curiosament, hi ha una qüestió de fons que mai no apareix en el futur d'aquestes qüestions, diguem-ne, per entendre'ns, nacionalistes: el desequilibri social, la seva desigualtat, la causa dels marginats... És com si pàtria i estómac estiguessin renyits. I no és així, o no serà així ni de bon tros.

Francesc Candel

DELS DICTADORS I LES DICTADURES

En l'antigor romana, el dictador era un magistrat extraordinari i temporal, revestit d'una autoritat absoluta. Ara, en els temps moderns, és el que s'arroga el dret de concentrar en ell mateix tots els poders.

Allarg de la història han aparegut altres personatges governants de totes classes i categories com cabdills, reis i tota una sèrie de graus militars, càrrecs basats en un sistema feudal amb continuïtat familiar i arrelament de propietat, o sigui que el sobirà d'un país investia o delegava part del seu poder en una altra persona, i aquesta feia el mateix, creant així un sistema defensiu que passava, si convenia, a ofensiu.

El dictador, emparat en el seu absolutisme, s'havia fet omnipotent, i fatalment acabà convertint-se en un tirà. Aquest magistrat suprem el van crear en l'antiga Roma, nomenat pels còsols per acord del senat, quan la república corria perill, però van acabar exercint el poder arbitràriament.

Modernament l'actuació d'aquests dictadors ha estat un seguit de barbaritats, crueltats i abusos de tota mena. Les nostres orelles han sentit crits de dolor i ràbia, gemecs i malediccions que n'eren conseqüència.

El poder embriaga la intel·ligència, i la impunitat fomenta el delictes. Sempre surten i encaixen dictadors vocacionals i també molts, moltíssims, aprofitats que puguen al carro del poderós afegint-se al seu equip amb tota una variada gamma de qualitats negatives.

Els vocacionals que hem tingut més aprop i ens han perjudicat més per llur influència són Franco, Hitler, Mussolini i Stalin. De tots ells encara sofrim avui les seqüeles de llurs funestes intervencions.

Encara es fan servir, quan convé, disposicions dictatorials firmades per Franco contra nacionalistes com nosaltres. Han dictat una sentència que desestima la nostra demanda reclamant l'edifici de la Rambla Santa Mònica, per a major satisfacció del PSOE i la Unión General de Trabajadores; van tots a una, contra el nacionalisme català. Sembla mentida que uns titulats "obreros" s'apoderin del nostre estatge i continuïn gaudint d'ell prescindint del fet que el CADCI l'hagués comprat i pagat bitllo-bitllo l'any 1913. Posats a prescindir, ho fan també de la vergonya.

Barcelona, setembre 1992
Josep M. Roig i Pedrós

ALGUNES REFLEXIONS SOBRE LA DEMOCRÀCIA

Aquests darrers temps hem pogut comprovar com la paraula "democràcia" ha estat en moltes ocasions desviada del seu veritable sentit, atès que rera el concepte d'aquest vocable s'han arrecherat règims que en són la negació, i també polítiques de sentit contrari. Tant és així que ens ha semblat adient recordar el què significa exactament "democràcia" i quines són - crec - les condicions que ha de reunir la Constitució política d'una nació per viure sota un autèntic règim democràtic.

La democràcia, tal i com ho indica la seva etimologia (del grec demos", poble, i "kratos", poder), és un tipus de govern en el qual el principi de sobirania pertany al poble (1). Així, en un règim democràtic, la nació és sobirana. Ella és qui posseeix tots els drets. En aquest sentit parla, s'expressa, exposa els seus desigs, indica les seves tendències, manifesta les seves opinions, fixa les seves voluntats, dicta les seves ordres i disposa, per tal de fer-les complir, d'un organisme impersonal i complicat en major o menor mesura, l'Estat. Dit d'una altra manera, hem d'anomenar règim democràtic aquell règim on la nació està per damunt de l'estat. Aquest darrer només n'és el seu apoderat, el seu agent d'execució, el seu servidor.

El règim autoritari o dictatorial s'oposa al règim democràtic. En aquest règim, l'Estat domina la nació. Gaudeix d'una autoritat completa, sense límits, i la nació, un cop perduts els seus drets, és emmordassada, vençuda, impotent. L'Estat mana, ordena i decreta, i el poble no pot fer res més que obeir. La fórmula és la següent: "Tot dins l'Estat, res fora de l'Estat, res contra l'Estat". Res no podria expressar millor la dominació de la nació per part de l'Estat. En aquest context, el principi d'autoritat resideix tot sovint en un individu: és el cas de les monarquies absolutes, de les dictadures pròpiament dites. També pot residir en una assemblea electa si, pel biaix d'una certa usurpació de poder, aquesta es declara sobirana, furtant d'aquesta manera la sobirania autèntica a la nació. Per tant, es pot qualificar com a autoritari o dictatorial qualsevol règim on l'Estat predomina sobre la nació.

Les conseqüències polítiques derivades d'aquestes dues concepcions són inverses les unes respecte de les altres i, lògicament, les constitucions d'aquests dos tipus de règim seran forçosament molt diferents. Si hom pot dir que els pobles tenen el govern que es mereixen, això només és cert si viuen en un veritable règim democràtic. La nació pot llavors viure en llibertat i gaudeix de prosperitat gràcies a un tipus d'organització perfectament adaptat als seus costums, al seu temperament, a la seva mentalitat, a les seves necessitats, al seu ideal.

Una de les característiques d'una constitució democràtica és el fet de poder ser revisada a intervals regulars i fins i tot durant aquest període de temps, si això sembla necessari per a la nació, atès que el temps modifica les circumstàncies. Avui dia no es viu com fa vint-i-cin anys. D'aquí cinc o

deu anys (Tractat de Maastricht), les condicions actuals hauran canviat força. Com els éssers vius, les institucions envelleixen. Necessiten rejuvenir-se, ser adobades i harmonitzades amb la seva època. Aquest és el cas, per exemple, de la constitució suïssa, de caràcter revisable, i que ha estat esmenada i perfeccionada diverses vegades. Una constitució intangible està abocada a convertir-se a la llarga en una autèntica camisa de força per al poble.

Quan una nació desitja viure democràticament i té la possibilitat de realitzar aquest desig, la qüestió dels drets que posseeix està fora de dubte ja que, en tant que detentora del privilegi de sobirania, és ella qui té tots els drets. Però aquests drets no són més que paper mullat si la nació no té també el poder d'exercir-los.

Així, doncs, quins són els poders que ha de posseir una nació en un règim democràtic per realitzar el conjunt dels seus drets?. De fet, existeix una sèrie de poders fonamentals, de poders-clau, la possessió dels quals comporta la de tots els altres. Aquests poders han de ser afirmats i organitzats en la Constitució. Aquests poders-clau són quatre i es refereixen a l'expressió, la iniciativa, l'elecció i el control.

El poder d'expressió és el que permet a una nació democràtica de pronunciar-se de manera sobirana sobre qualsevol qüestió d'interès nacional. Una nació que no s'expressa, una nació emmudida és una nació esclava; no seria de cap manera una nació democràtica. En democràcia, la nació ha de parlar, significar les seves voluntats i dictar les seves ordres. El mitjà que té la nació per debatre una qüestió és el referèndum popular. Així, doncs, el referèndum és una institució democràtica. A Suïssa, per exemple, es tracta d'una pràctica corrent. En un sol referèndum s'inclouen totes les preguntes que es desitgen; el seu nombre no és limitat. L'única cosa important és que aquestes preguntes es facin d'una en una, siguin redactades de manera senzilla i clara i que per a cadascuna d'elles s'admeti la resposta si o no.

La nació ha de poder expressar-se mitjançant referèndum sobre qualsevol qüestió relativa a la Constitució, bé sigui per adobtar-la, bé sigui per modificar-la. Fins i tot fóra bo que se celebrés un referèndum a intervals regulars per saber si cal introduir-hi alguna modificació. Aquest mecanisme presenta un gran avantatge que cal subratllar: les successives generacions poden així aprovar la constitució sota la qual viuen. De més a més, la nació també ha d'expressar-se de la mateixa manera i segons les modalitats fixades per la Constitució sobre qualsevol qüestió que afecti al futur econòmic, social, financer o cultural del país. De cap manera pot una nació democràtica abandonar els seus drets i donar, per exemple una assemblea electa, un xec en blanc. En democràcia, és la nació qui ha de prendre les decisions importants. Això no és pot oblidar mai.

Una nació democràtica ha de poder prendre qualsevol mena d'iniciativa en qualsevol matèria com ara demanar als seus representants d'estudiar els temes que s'han de solucionar. Evidentment, el dret d'iniciativa ha d'exercir-se en les condicions fixades per la Constitució.

El poder d'elecció atorga a cada ciutadà d'una nació democràtica un doble dret: en primer lloc, el dret de ser representat en una assemblea i, després, el dret d'escollir el mandatari que desitgi. Així, doncs, ha de permetre l'exercici del dret d'elecció pròpiament dit i del dret de representació.

El poder de control permet a la nació d'aprovar i condemnar els actes del seu govern, acceptar o rebutjar les proposicions dels seus representants. Aquest poder emana directament del dret de sobirania. En efecte, tot allò que la nació no regula ella mateixa mitjançant referèndum, en delega l'execució al seu govern o als seus representants; però si d'una banda els dóna el dret d'actuar en nom seu, de l'altra no els dóna el dret d'actuar de qualsevol manera. En democràcia, una assemblea ni tampoc el govern no poden ser sobirans. Només el poble deté la sobirania. Té el dret d'examinar el treball que s'ha fet en nom seu, acceptar-lo o rebutjar-lo, i qualsevol Constitució que no li doni aquest poder és una empresa camuflada sota una màscara democràtica.

El primer control que la nació ha d'exercir és el control polític. Es tracta d'aprovar o condemnar els actes dels seus dirigents tant en les seves relacions exteriors com en el domini de la vida interior i, en aquest cas concret, en el camp econòmic i social, atès que són els factors que més directament afecten la població.

Un altre control, tant important, sinó més, que el control polític és el financer. Una Constitució democràtica ha de donar a la nació el poder de fer-se sotmetre el projecte de pressupost amb el total de les recaptacions i de les despeses comparades amb les de l'exercici anterior, acompanyat de totes les explicacions necessàries.

Conclusió.

Posseir el dret de parlar i decidir per referèndum; disposar d'iniciativa; que cada ciutadà tingui el dret d'elegir el seu mandatari i de ser representat per ell; posseir el control polític i, sobretot, el control de les finances, aquestes són les condicions que una nació que vol ser efectivament sobirana ha d'imposar a la seva Constitució.

Jordi Pou i Vidal

Bibliografia

(1) És el que expressa el redactat de l'article 111 de la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà (26 d'agost de 1789): "El principi de tota sobirania resideix essencialment en la nació; cap institució ni cap individu pot exercir cap autoritat que no n'emani expressament"

Declaració dels drets de l'Home i del Ciutadà
Declaració d'Independència dels EUA (1776).
Declaració Universal dels Drets Humans
Les Droits des Peuples
Grande Encyclopédie Larousse
Gran Enciclopèdia Catalana

PLANY I ESPERANÇA

Perquè és Nadal i l'àmbit de la festa
ens menja pels camins del sentiment,
posem un ram de cintes a la porta
i al lloc més imprevist un "naixement".

Perquè és Nadal tot sembla més poètic,
si el jorn desperta un xic enfarinat:
el cel, d'un gris daurat, és d'encanteri
i en cada avet hi ha un àngel camuflat.
I ens plau un gruix de neu a la teulada,
i el toc vermell que el fred ens pinta al nas,
i usar paraules pulcres que vesteixin
camisa blanca i corbatí de ras.

Perquè és Nadal avui ens enfarfeguen
l'estòmac i la ment de sucre i mel;
avui la fem sincera l'abraçada,
i hem aparcat a mitges el recel.

Perquè és Nadal omplim amb un llenguatge
de bona voluntat tots els racons,
i ens cal seure amb els íntims a la taula
partint-nos l'escudella i els torrons.

Però avui "el nostre pa de cada dia"
tindria més sentit del que ara té
si no els manqués als fills de tantes mares
vinguts al món sense pensar-s'ho bé.

Avui i a tot arreu posem pedaços
als greus problemes de la vida actual,
i sembla fins i tot que no hi ha guerra,
però és una treva, tot segueix igual.

Però una treva, si més no d'un vespre,
que aturi l'amenaça i els canons
és un respir, i a poc a poc s'avança...

No pugues pas d'un salt dos mil graons!
I un dia o setze dies d'unes festes
que al nen que som per dins el fa capaç
de ser més bo, més tendre o més amable,
sempre és millor que no avançar ni un pas.

I encara que ens diguem tantes vegades
que som molt lluny, llunyíssim de Betlem,
ja mai no l'hem de perdre l'esperança:
no fa ni dos mil anys que caminem!

Lina Casanovas

ARGENTONA, Nadal de 1992

PELLETERIA LA SIBÈRIA

Fundada l'any 1891

Rambla de Catalunya, 15
Tel. 317 05 83

Ganduxer, 44
Tel. 200 63 60

BARCELONA

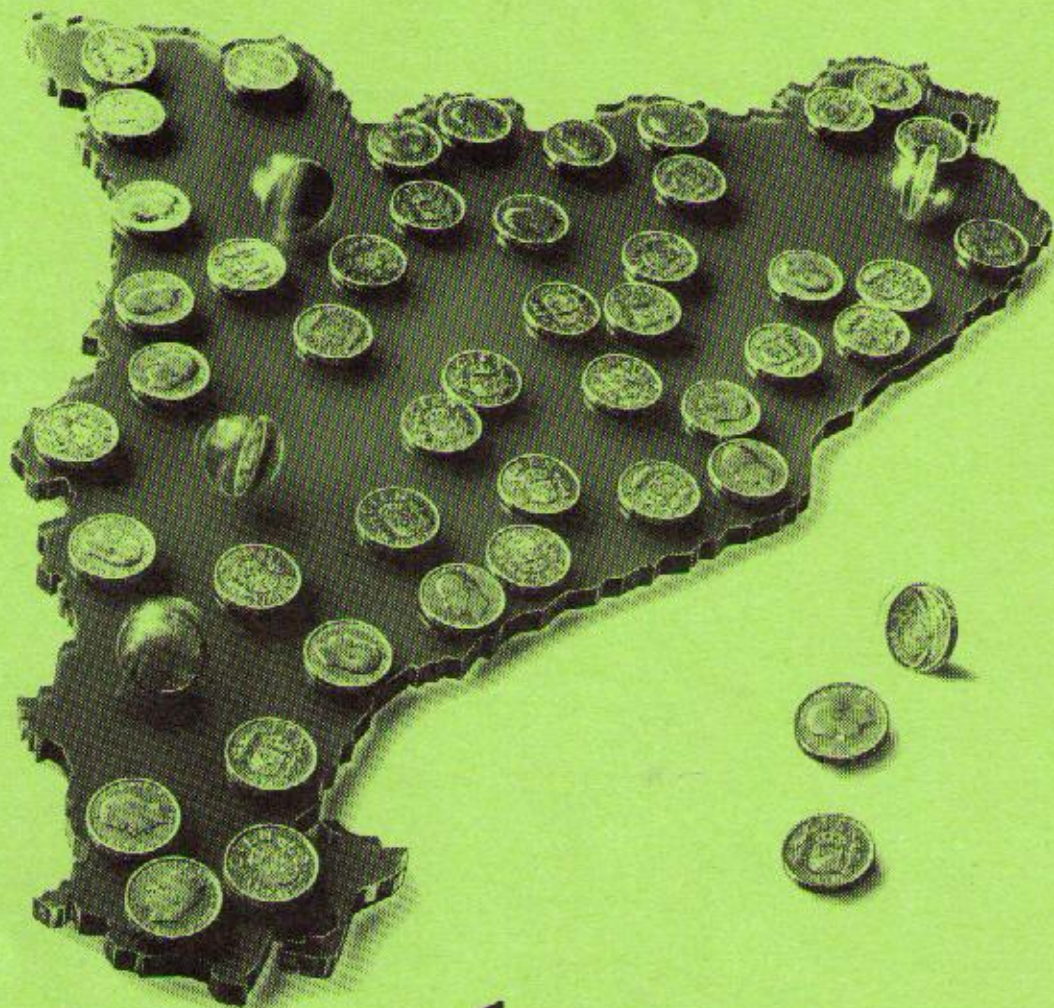
Atencions especials a tots els simpatitzants del CADCI

V E H I L S

M O D A H O M E

Av. Portal de l'Angel, 32 - 34 08002 Barcelona Tel. 317 80 82*
Plaça Universitat, 7 08007 Barcelona Tel. 317 91 86
Via Augusta, 55 - 57 08006 Barcelona Tel. 237 85 58
Gran de Sant Andreu, 257 08030 Barcelona Tel. 345 01 56
Calvet, 6 08021 Barcelona Tel. 209 99 81

Tot queda a casa.

Tothom sap que les loteries són jocs d'atzar, en els quals, quant més s'hi juga, més possibilitats es tenen de guanyar. Tothom sap també que quants més hi juguem més grans seran els premis a repartir.

Però el que no tothom sap és que les Loteries Catalanes són un dels instruments que fa servir el Govern de la Generalitat per millorar el nostre país. Per això, l'any 1987, es va crear l'ENTITAT AUTÒNOMA DE JOCS I APOSTES, per tal d'exercir les competències que en matèria de joc atorga l'Estatut d'Autonomia. Des d'aleshores, les loteries de casa nostra han fet molt pels cata-

lans i per Catalunya. Perquè una part dels diners que els catalans ens juguem a les nostres loteries serveix per a millorar moltes coses al nostre país.

Volum del mercat del joc a Catalunya (any 1991)

LOTERIES ESTADALS	LOTERIES CATALANES
ONLAE	Loto 6/49 ..... 4.628
Primitiva 25.323	Loto Ràpid 2.691
Bonoloto 3.739	Super 10 ..... 1.874
Lot. Nacional 71.024	Tre 737
Zodiaco ..... (*)	Total 9.950
Travesses 4.819	
ONCE 49.434	
Total 154.339	

(*) Sense dades.
Xifres en milions de pessetes.
Font: Direcció Genl. del Joc i de l'Espectacle

Per això, si tots els diners que juguem a Catalunya, els gastéssim en els nostres jocs, ens en tocarien més a tots i en tocaria més a Catalunya. Perquè tot queda a casa.

LOTO
CATALUNYA

Aquesta és la teva.